

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1869

De S. Bolonia Martyre, In Agro Bassiniacensi In Gallia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67915)

A phylacteria, nomine thecarum venire possint, eis tamen non congruit appellatio thecarum dæmonum, et inferius simulacrorum. Quocirca thecæ illæ vel sunt ejus generis, quod culpavit S. Eligius, vetans: Nec per fontes aut arbores vel bivios diabolica phylacteria exerceantur (a); vel quod mihi magis arridet, referendæ sunt inter pastophoria, ædiculas, armaria, *υαίσκους, υαίδια, υιέθώρα μικρά, κα- δίσκους*, quæ arcule sunt ligneæ, lapideæ, argenteæ, etc. idolum quoddam capientes, et de quibus scripserunt plurimi, quos Franciscus Cancellius in opere de Secretariis Basilicæ Vaticanæ veteris et novæ (b) recenset.

p De cura sepulturarum, tum suæ tum alienæ a Patriarchis habita, adeat lector Spondanum de cæmeteriis lib. 1, cap. v. Idem inferius exorditur integrum caput de sollicitudine Martyrum ante et post passionem de sua sepultura; Confessores immixtos ibidem habes.

q Dictum est de hoc monte, ecclesia S. Eliphio sacra decorato, num. 17 Commentarii prævii.

r Quæcumque verba Juliano adscribuntur, prorsus ab ejus moribus abhorrent. Injuria hujusmodi emphaticæ minæ atque pollicitationes tamquam fictionis argumenta habitæ sunt a Tillemontio, quando de atrocissimis persecutoribus agitur; verum jure haberi possunt, cum de Juliano quæstio est.

s Jacet hoc pratium ad pedem veteris Solimariacæ, nunc Soulosse; de qua plura imprimis apud P.

D Benedictum (c). Solo-rivo Vera separatur Solimariaca a Monte seu Vico S. Eliphii.

t Plura de Martyribus cephalophoris, ut dicuntur, vide in commentario de S. Bolonia, ubi hoc miraculorum genus nonnihil infirmatur. Vetus Vita theotisca, cujus memini num. 4, et omnium optima est, omittit prorsus hoc miraculum et alia quæ sequuntur.

u Consentiant omnes geographi, aut Tullensis agri scriptores, quos adhibere licuit, in dicendo Frumentosam vicum esse, qui nunc Fruse audit. Verum iste vicus non senis millibus distat a Monte S. Eliphii, sed ne semi leuca quidem, et certe multo proprior est huic monti, quam Grandis. Habent tamen omnes codices: Mons plane... inter Frumentosam et Grandim est medius ab utraque millibus distans senis. Multo itaque verisimilius est alium hic indicari locum, quem Framont esse autumo, jacentem prope Vichery.

v In Commentario prævio num. 5 monuimus jam totum hunc finem a codice S. Maximini Trevirensis abesse.

x Consonant omnes Vitæ in assignanda S. Martyris cæde diei XVI Octobris, aut mensis S. Remigii, ut loquitur Vita theotisca. De anno vero multum ambigunt scriptores, inter annum 350 et annum 363 sese volventes. Quam ob causam initio Commentarii prævii S. Eliphii martyrium ad annum circiter 362 retulerimus, in § II late explicatum fuit.

(a) S. Audoenus in Vit. S. Eligii, lib. II, part. III, cap. xv. Conf. notas Smetii ad Vit. S. Eligii in Act. SS. Belgii,

tom. III, p. 250, not. a et p. 253, not. k. — (b) Tom. I. p. 133 et seqq. — (c) Hist. de Toul, p. 13 et 150.

DE S. BOLONIA MARTYRE.

IN AGRO BASSINIACENSI IN GALLIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

S. Boloniæ cultus, biographi, juventus, martyrii tempus et locus, incertum miraculum, et reliquiarum conditio.

CIRCA ANNUM
FORTE
CCCLXII.

S. Boloniæ
cultus ex Ca-
stellano, ex
nomine vici,
et ex antiquo
Breviario
Lingonensi
constat.

Quantumvis certus sit S. Boloniæ cultus, in nullo tamen latino Martyrologio ejus occurrit mentio. Solus Claudius Chastelain in Martyrologio universali gallico ejus meminit his verbis: In agro Bassinianensi S. Boloniæ (Ste Boulogne, aut ut vulgo dicitur Ste Bologne) quæ in dicto agro, in templo sui nominis, sub Virginis et Martyris titulo honoratur; quin etiam addere potuisset ipsum vicum, in quo hoc templum est, sub nomine Bologne aut Ste Bologne venire. Porro jacet ille vicus, ut ait d'Expilly (a), in pago Bassiniacensi (nunc fere département de la Haute-Marne) a dextris Matronæ fluvii, sesqui leuca a Calvo-Monte (Chaumont); quæ sufficiunt ut is vicus a pluribus homonymis Galliæ vicis distinguatur. In hoc autem loco duplex olim S. Boloniæ celebrabatur festum, prius XVII Julii in Reliquiarum translationis memoriam, alterum XVI Octobris, quoniam hoc die martyrium subisse fertur. Neque olim ejus cultus in hoc tantum pago se continebat: ex Breviario enim Lingonensi anno 1604 excuso

F discimus in tota hac diocesi ejus commemorationem fuisse factam, recitata oratione: Exaudi; cum hac tamen lege, ut si in die Dominica festum occurreret, de eisdem (de S. Berchario et de S. Bolonia) non fieret Comm. nec dicerentur duæ Coll. per Horas nisi in Missa tantum. In ordine diurno ad annum 1829 impresso, deleta est hæc commemoratio. In litteris vero, quam humanissime ab amplissimo Domino Favrel, Illustrissimi Petri Parisi Episcopi Lingonensis Vicario Generali, ad nos datis, innuitur hoc tempore denuo S. Boloniæ festum in diocesi Lingonensi celebrari. Ipsa verba latina facio: Hodie non exstat amplius Lingonense Breviarium. Quod ultimo excusum fuit loco, anno videlicet 1830, cum titulo: Breviarium Lingonense, mere Parisiense erat; at huic hodiernus Illustrissimus Lingonensis Præsul Romanum, prout jacet, substituit eo animo ut magis constringerentur unitatis vincula, quæ Lingonensem sedem cum Christianæ Ecclesiæ centro conjungunt: qua de re in æternum optimo nostro Præsuli gratula-

(a) Dictionn. géograph. et histor. des Gaules et de la France.

A bitur Lingonensis diocesis. Verumtamen notetis velim nos propterea nuntium non remisisse pristinis pagi Lingonensis Patronis. Quibus postremis verbis innui existimo, quæ superius enuntiavi: cæterum lector judicet.

Tres S. Boloniae Vitæ fabulis mixtæ exstant.

2 Porro ad qualemcumque S. Boloniae Vitam conscribendam, monumenta sat multa præsto sunt, si hujus Sanctæ ætatem inspicias; at hæc tam manca, totque nævis sunt plena, ut ea vulgarium traditionum loco habere non nequeam. Attamen quoniam generatim etiam hujusmodi traditionibus veritas subolet, tenue hoc filium tanquam ducem sequens, quantum fas erit, S. Boloniae gesta discutiam. Monumenta autem illa tera sunt: primum scilicet, novem lectiones, quas anno 1657 ex *Legenda Calvomontana* transcripsit P. Jacobus Vigneri, presbyter Societatis Jesu, tunc collegii Calvomontani rector, qui ad calcem hæc totidem addidit verba: Superior *Legenda* conformis est ei, quæ asservatur in ecclesia Boloniensi, dioc. Lingon., ejus Patrona est ipsa Sancta Bolonia; nisi quod hæc est illa corruptior. Ei autem additur quod sequitur: « Anno Domini millesimo CCCC et XVII, XVII mensis Julii reverendus in Christo, et Dominus Cardinalis de Barro vulgo nuncupatus, episcopus Ecclesie Lingonensis, transtulit honorabiliter ossa gloriosæ Virginis Sanctæ Boloniae: atque festum ipsius translationis annuatim instituit in ecclesia de Bolonia, dans omnibus Christi fidelibus, in die festi ipsius 40 dies indulgentiarum. » Atque hæc P. Vigneri de *Legenda Calvomontana* et *Boloniensi*, deque *Reliquiarum translatione*. Quæ cum in ipsis lectionibus sileatur, licet *Vita gallica*, modo memoranda, doceat continuo post annum 1417 in *Lingonensi Breviario* de ea translatione mentionem factam fuisse, consequens videtur, eas ante hunc annum fuisse conscriptas; et sane tempus sapiunt, quo historia nondum ad crisis fuerat revocata. Quoniam vero veneranda sua antiquitate conspicuæ non sunt, et nihil habent quod certum aut verisimile sit, quodque in recentioribus non repetatur, non est cur iis inutiliter Opus nostrum gravemus. Secundum monumentum, quod olim P. Chiffletius ad hagiographos Antverpienses misisse videtur, e tribus lectionibus constat, quæ aliquanto prudentius, partim ex prioribus, partim ex regionis traditionibus circa eicentia seculum XVII collectæ videntur. Eas, licet non omnino tutas, edemus, quandoquidem nihil melius de S. Bolonia reperire contigit. Tertiam Vitam gallicam humanissime nobiscum communicavit R. D. Champion, Boloniae deservitor seu parochus. *Egraphon* est anno 1819 descriptum ex vetustiore codice, tumultibus reipublicæ Gallicæ antiquiore (ut ex iis quæ de Reliquiis ibidem narrantur liquet), et verisimiliter circa iniens seculum XVIII primum confecto. Scriptor, qui pius sacerdos esse videtur, se auctorem profiteretur alicujus ignotæ nobis Vitæ S. Clementis Metensis; nomen vero suum non prodit. Assertorum suorum non alios habet vades, quam præfatas lectiones *Calvomontanas*, et *Legendam*; quam cum ipse, vir minime incredulus, pejorem illis lectionibus pronuntiet, eam nobis deesse minime dolemus. Quas vero novas de S. Bolonia lectiones olim conscripsit P. Vigneri, vir de historia Lingonensi optime meritus, et ad musæum hagiographicum Antverpiense destinavit, numquam hæ Antverpiam devenere, ut a Papebrochio notatum reperio; neque nos eas aliumde assequi potuimus.

B 3 Porro, si S. Boloniae Vitam in examen vocare lubet, primum quod occurrit dubium, gravissimum est: sine S. Bolonia eadem ac S. Apollonia. Quod dubium facile urgeri potest: simillimum enim Sanctæ Boloniae nomen nomini Sanctæ Apolloniae, quæ et Pollonia et Paulina audit, et ejus festum occurrit 19 Februarii; utraque præterea fertur extractorum dentium dolores perpessa esse: quocirca in inferius edendis lectionibus dicitur: ac primo colaphis et contusione dentium faciem ejus deturpat, ut quæ similitudine nominis et virginitatis consortio cum Apollonia conjuncta jam erat, paritate cruciatus consentiret. Unde quis conjicere fors posset ex una Sancta Martyre duas esse factas, et alteram ortam tantum fuisse in vico Bolonia ex alatis aliunde Reliquiis; quam conjecturam nonnihil juvant innumera quæ circum ipsam Sanctam Apolloniam versantur dubia: non enim constat an Sancta Apollonia Romana diversa sit a Sancta Apollonia Alexandrina, si quidem eodem die in sacris fastis inscribuntur; quod si diversa non sit, dubium est num virgo an maritalata fuerit, et imprimis quo loco, quo anno, quod martyrii genus sit perpessa. Vide P. Bollandum hac super re ad prædictum 19 Februarii. Verumtamen quadruplex apud me obstat ratio, quin S. Boloniam eandem arbitrer, ac S. Apolloniam: prima, quia alio die colitur ac Sancta Apollonia, quod firmissimum argumentum est; secunda, quia olim in vico Bolonia omnes ejus sacræ Reliquiæ servatæ videntur; tertia, quia vulgaris traditio, cujus momentum spernendum non est, totam S. Boloniae vitam certis illius vicis locis alligat; quarta demum, quoniam S. Apolloniae vulgata Passio plurimam ab illa S. Boloniae differt: excusorum dentium cruciatus unus fere tantum communis est.

C 4 Ipsa vero traditio variare videtur circa S. Boloniae matrem. Edendæ lectiones non secus ac antiquiores asserunt parentes paganos fuisse. Ast in *Vita gallica*, quam prælaudatus Dominus Champion nobis submisit, refert auctor, in altera, qua usus est, *Legenda* reperiri matrem Christianam, patrem paganum fuisse. Atque hic est locus qui affirmare me jussit tertiam olim existisse *Legendam*, quæ ad manus nostras non devenit. Quæ vero in ipsis lectionibus et in *Vita gallica* de Sanctæ Boloniae educatione dicuntur satis similia sunt his, quæ occurrunt in *Passione Sanctæ Libariæ*, quæ in vicina Tullensi diocesi octava Octobris colitur. Nutricem tamen Sancta Libaria habuisse non dicitur, sed oves quoque pascibat, cum Julianus coram eam transiit. Vide P. Cornelium Suyskenum ad VIII hujus mensis, ubi contrahit quæ latius explicata invenerat in codice Ms., qui nunc numerum 3402 Bibliothecæ Burgundicæ regis Bruxellensis constituit. Nolim tamen propterea hunc S. Boloniae Vitæ locum prorsus respicere, quoniam S. Libariæ Passio potius desumpta videtur ex traditionibus, quæ circa S. Boloniam fidem invenerunt. Quod autem in edendis lectionibus dicitur Pater non palam improbare ausus Christianissimo sub principe filiam suam Christianam esse, vindicare id conatur, gallicæ Vitæ scriptor his, quæ latine facio, verbis: Proderat quippe non multo antea edictum ab Austrasiæ rege, quo hic princeps, cujus olim parentes a Sancto Clemente episcopo Metensi ad fidem conversi fuerant, vetabat ne quis e suo populo quempiam molestia afficeret ob susceptam Christi fidem. Habebat tum ille rex Metis, quæ civitas regni sui caput erat, atque ei subiacebant rura et castella, quæ S. Boloniae pater tum Grandi in Lotharingia, tum in vico Rocurtensi habebat; quocirca S. Bolonia nihil a suo patre perpessa est.

5 Verum quam inepta hæc sint, nemo non viderit, cum multo recentius sit Austrasiæ nomen et regnum. Qua de re latius jam disseruit noster Godefridus Henschenius ad 1 Februarii, quam ut iterum

hoc

D

E

a nutrice pie educatur, improbanter patre pagano.

F

qui tamen non verebatur Austrasiæ regem.

S. Bolonia, diversa a S. Apollonia,

A hoc loco hæc discutienda sit quæstio. De apostolatu vero S. Clementis, qui S. Clementis P.P. patruelis nuncupatur, dictum jam est a plurimis, aliis affirmantibus, aliis negantibus, et nobis aut successoribus late agendum erit ad diem XXIII Novembris. Interea proponenda videtur Tillemontii sententia, qui de eo Sancto sic fatur: Ecclesia Metensis, a discipulo S. Petri, cui Clementi nomen erat, fundatam se fuisse gloriatur. Sed nemo hac de re sermonem fecit ante Paulum diaconum, Carolo Magno cœvum, minusque securum scriptorem. Quidquid autem iste de hoc episcopo dixerit, Usuardus, Ado, cæterique noni sæculi Martyrologi albis suis eum non adscribunt. Exulat quoque etiamnum e Romano Martyrologio. Ferrarius eum assignavit XXIII Novembris diei, quo S. Clemens P.P. colitur. Profert dein sententiam P. Bucherii, qui pleraque quæ de primis Galliæ episcopis referuntur inter fabulas ablegat, et sententiam amplectitur Gregorii Turonensis, statuentis per multas Ecclesias Gallicanas primis suis donatas fuisse episcopis medio circiter sæculo tertio, quo hi in Galliam a Romana Sede deputati fuerunt. Atque hinc expendere licet lectori quanti facienda sit universa illa hypothesis, qua anonymus scriptor Gallus vindicare nititur præcitata de S. Boloniæ patre verba, nescio e qua penu in has lectiones relata. Quod tamen potissimum est, dubitari non potest, quin tempore Juliani apostatæ Christiana fides in diocesi Lingonensi radices jam egisset. Dubius quidem est apud multos primus eorum fidei magister; dubium est tempus quo primum divinum illic prædicatum fuit verbum; verumtamen fieri non potest, etiamsi fabulam saperet S. Benigni Vita quam ad 1 Novembris edemus, ut Christus tum nondum in hoc tractu notus foret. Vide de hoc argumento Commentarium quemdam insertum volumini, cui nomen Annuaire du diocèse de Langres 1838 (a). Unde dubitari nequit, quin sæculo IV, etiam ruri, Martyres habere potuerit hæc diocesis. Sed propius ad Sanctam nostram accedamus.

B 6 Ipsum porro martyrion S. Boloniæ dubia nonnulla parit, quæ examini subjicienda videntur. Imprimis Lectiones edendæ non secus ac Vita gallica referunt eam palæstram ad Juliani apostatæ tempora; atque adeo in hac Vita et in recentioribus his Lectionibus annus 356 S. Boloniæ constantia decoratus dicitur. Verum in Lectionibus antiquioribus nulla de Juliano fit mentio, et hæc sola in iis de imperatoribus reperiuntur verba: Ea tempestate (qua pietatem assidue colebat S. Bolonia) Ptolemæus tyrannus parere cupiens persecutorum imperiis, petebat Alesiam, in Christianos incensus; quæ ad plurium imperatorum referri possunt regna, minime vero ad imperium Juliani, qui nulla umquam edicta in Christianos edidit. Præterea in § II de S. Eliphio manifestum arbitror factum fuisse ex Ammiano Marcellino aliisque, a Juliano, quamdiu in Galliis degerit, in Christianos non fuisse sævitum. Aliunde vero annus ille 356 difficultatibus non caret; nam licet verum sit Julianum hoc anno non ita procul ab agro Bassiniacensi cum exercitu suo stetisse, ut colligitur ex Ammiano Marcellino (b), narrante Julianum, relicta Vienna, Autosidorum pervenisse; ubi brevi, sicut solebat, otio cum milite recreatum, ad Tricassinos tetendisse; quo in itinere cum multa ei undique discrimina crearent barbari, nemo negaverit eum ad pagum Bassiniacensem deflectere potuisse. Ast nihil hoc proficere potest, quoniam S. Bolonia passa est medio mense Octobri, quod ex die cultus constat; et Julianus ante id tempus Remos

jam petierat, ubi in unum congregatum exercitum Vesuntii jusserat opperiri præsentiam suam: cui præsidebat Ursicini successor Marcellus, et ipse Ursicinus ad usque expeditionis finem agere præceptus iisdem in locis. Perrexit vero dein Julianus per decem pagos Brocomagum, et dein Coloniæ Agrippinæ, qua circa mensem Augustum aut Septembrem potius est eodem anno (confer Tillem. nota 37, de Constantio in Histor. Imper.). Jam vero fieri nequit, ut Julianus mense Octobri in Galliam redux fuerit; neque proin valet quod in edendis Lectionibus adstruitur de mora, quam Julianus in oppido Grandi fecisset, et de cæteris adjunctis, ut de hybernis et theatro, quæ huic annectuntur moræ. De his enim, quæ Julianus hoc egit tempore, secus omnino loquitur Ammianus, sub eo stipendia merens: Igitur Agrippinam ingressus, non ante motus est exinde, quam Francorum regibus furore mitescente perterritis, pacem republicæ firmaret interim futuram, et urbem reciperet munitissimam. Quibus vincendi primitiis lætus, per Tre viros hyematurus apud Senonas oppidum tunc oportunum abscessit. Et quidem priusquam Senonas venit, Treviris Basileam progressus est, lacesiturus Alemannos, quos Constantius a Rheticiæ partibus insectabatur (c). Ex quibus liquet Juliani exercitum decima sexta Octobris prope Lingonas sedere non potuisse, neque ipsum Julianum tum Grandi commoratum fuisse. Deseri itaque oportet annus ille 356; et quidem universum tempus, quo Julianus in Galliis substitit, ut ex his liquet quæ in S. Eliphii Vita disseruimus.

7 Verumtamen negare non ausim S. Boloniam martyrii palmam fuisse adeptam, dum Julianus imperii habenas regebat. Nam temere rejicienda non est popularis illa traditio, quæ Sanctæ nostræ eadem ad hæc tempora referat; præsertim dum nihil est, quod contrariam sententiam stabilire queat. Fieri enim potuit, ut alibi jam explicuimus, ut magistratus militumque duces, quos Julianus post suam in Orientem projectionem in Galliis reliquerat, gratiam a se relatores sperarint, si Christi fidem delere satagerent, ne sanguini quidem parentes. Quod eo facilius potuit accidere, cum impurus frustratus amor odium incenderet: ut in S. Boloniæ Passione factum legimus. Quare adscriptimus huic Sanctæ in cælis natalem annum forte 362. Quis vero sit ille Ptolemæus, præfectus exercitus et S. Martyris percussor, nuspiam potuimus detegere. Locus autem, ubi S. Bolonia capite fuit truncata, postmodum cruce ornatus fuisse legitur in edendis Lectionibus; quam non amplius existere æstimo, tum quoniam de hac silet Vita Gallica, tum quod de hac mihi sciscitanti nihil indicatum fuit.

8 De monte autem Rocurtensi, in quantum ad S. Boloniæ vitam spectat, sic ad nos scribit antea laudatus Dominus Champton: Adivi locum quem assignat traditio castello patris S. Boloniæ. Apparet ibi nunc tantum ambitus notatus ruderibus muri, imminenti toti viciniae, et antiqui castelli aut turris vestigia referentis. Surgebat autem hæc turris in altissimo colle Rocurtensi (de Rocourt-la-Côte); meridie versus, fluvium Matronam et Boloniam spectabat, ad occidentem vero solem cernebat pulchram vallem Veteris Villæ (Vieville), et vicum Soncourt usque ad Vinoricem (Vignory), qui prospectus terminos habebat Calvum Montem, Sex Fontes, etc. Porro ab alto hoc colle præcipitatum aiunt S. Boloniam, inclusam in dolio ferreis mucronibus armato. Ad col-

S. Bolonia anno 356 passa non videtur,

C

D

E

F

sed verisimilius aliquot annis serius.

Mons Rocurtensis ejus passionis locus.

(a) p. 21. — (b) Lib. xiv. — (c) Hist. des Emper., not. 38 de Constantio.

A lis pedes exstat saxum, cui semper pepercit agricola, quoniam in eo impressum est ferrum mulæ, qua S. Bolonia utebatur. Vidi hoc saxum quod metrum circiter latum est, et decima fere metri parte superat superficiem campi, prato Rocur-tensi vicini. Vestigium ferri agnovi; verumta-men formam tantum et venerabundam populi traditionem ut certam asseverare queo. Sic ille.

Sententia J. Chiffletii de Martyribus, amputatum caput gestantibus,

9 Jam si ad miracula S. Bononiæ divertimur, continuo occurrit capitis gestatio in utraque lectio-num serie affirmata. Placet illud miraculi genus Joannes Jacobo Chiffletio, qui in Vesontione sua (a), sic defendit simile facinus S. Germani Martyris et episcopi Vesontini: Hæc vetusti codices. Nec vero est, quod cupiam in animum veniat suspicari, rem esse insolentem, et de vulgi commentis assu-tam, gestationem illam præcisi capitis: gestit enim plerumque ludere in iis sapientia, quæ ma-xime ab humanis sensibus et consiliis absint. Audi Rupertum Tuitiensem Abbatem (ap. Surium, tom. V, xvi Oct.) simile quid referentem de mar-tyre Eliphio: Martyris, inquit, corpus erexit se per virtutem Christi et ambabus amplexum mani-bus caput suum, per unum milliare, comitanti-bus utique Angelis et Christum collaudantibus, deportavit. Idem habes de Martyribus, Urso, Victore et Sociis, ex Thebæorum legione, Solo-dori in Gallia sub Maximiani tyrannide capite truncatis et dejectis in profluentem, qui (ut ha-bent eorum acta ap. Sur. tom. V et VII xxx Sept.) capita sua in manibus portantes, flumen egressi sunt, et ad locum ubi nunc in ipsorum honore basilica fabricata est, pervenerunt. De Sancto vero Dionysio Galliarum Apostolo, con-sentientia sunt scriptorum testimonia; sit om-nium instar Metaphrastes in ejus Actis, quæ ci-tat Florentina synodus et refert Surius tom. V: Ferebat, inquit, ipse caput in manibus, tanquam aliquod trophæum, a divina omnino portantes gratia. Huc usque Chiffletius; cujus cum pace di-xero nullam ab eo citatam esse hoc loco auctoritatem historicam, quæ indubium faciat, unquam hoc mira-culum contigisse. Absit, ut negem Deum liberrimum esse et potentissimum, illudque fieri posse prodigium; unum illud assero ignota mihi esse alicujus Sancti Acta, quæ ea polleant fide ut ab omni dubio vindicent hanc mirabilem capitis gestationem.

C refellitur.

10 Duplex autem ratio jubet quam cautissime circa hoc miraculum versari: priorem sic jam ex-plicuit J. Ghesquierus (b) ad Vitam SS. Chrysostii et Sociorum: Ego quidem vix dubito, quin tradi-tio illa ex eo orta sit, quod S. Chrysostius olim depictus, aut arte statuaria exhibitus fuerit ab-scissum capitis verticem suis manibus gestans, ut sic, quo mortis genere suum ille certamen con-summarit, designaretur; pari nimirum modo, quo depicti aut sculpti olim fuerunt S. Dionysius Galliarum Apostolus, S. Nicasius Rotomagensis, S. Desiderius, S. Justus Altissiodorensis, aliique abscissum caput suis manibus gestantes, atque hinc vulgo crediti, abscissum caput a loco mar-tyrii ad alium plus minusve dissitum transtulis-se. Vide quoque J. Stiltingum, ad i Octobris in Commentario de S. Piatone (c). Altera ratio, mag-nus numerus est Sanctorum, quibus hoc prodigium obtigisse dicitur: ut enim de Sanctis Græcis taceamus, quibus hoc cum Latinis commune est, inter hos plurimi, præter citatos a J. Ghesquiero, supersunt, quales: SS. Adalbalduus ii Feb.; Albanus xxi Junii; Boetius xxiii Oct.; Ceraunus xxviii Maii;

Clarus iv Nov.; Decumanus et Dionysius ix Oct.; Dominus ix Oct.; Eliphius xvi Oct.; Felix et Regula xi Sept.; Fingar et Fremundus xi Maii; Fuscianus et Victorius xi Dec.; Germanus xi Oct.; Chrysostius vii Feb.; Hyspadius et Jonius v Aug.; Justinianus et Justinus aut Justus xviii Oct.; Juthwara et Kenelmus xvii Julii; Lam-bertus iii Nov.; Laurianus iv Julii; Libaria viii Oct.; Livinus xii Nov.; Lucianus xii Jan.; Maxentia et Nigasius xi Oct.; Elbertus xxii Oct.; Oliricus xviii Nov.; Ositha vii Oct.; Pia-tius i Oct.; Proculus i Junii; Principinus xii Nov.; BB. Quadraginta Monachi Hiberni xiv Aug.; Quiteria xxii Maii; Regulus i Sep.; Sabi-nianus xxix Jan.; Saturnina xx Maii; BB. sex Mart. et Theonestus xxx Jun.; Valeria xxx Jun.; Victor xxvi Aug.; Ursus et Victor xxx Sept. et Eremita Anglus anonymus; atque hos fere collegit Rayssius. Quibus addere juvat ex Bollando SS. Frontasium, Severinum, Severianum et Silanum, ii Januarii Petragoricis cultos; S. Guignerum ex actis SS. Hiberniæ (d); S. Germanam Lingonen-sem Martyrem ex ejus actis ad diem i Octobris in Opere nostro editis; S. Desiderium episcopum et Martyrem Lingonensem ex historia diocesis Lingonensis, auctore De Mangin (e) et S. Mitrium, Martyrem Aquis in Provincia, de quo dicemus ad xiii Novembris. Et quidem in universa hac recen-sione animadvertere licet plures Sanctos ad hunc Gallia tractum pertinere, qui non multum a Lingonibus dissitis est. Unde cum miraculum capitis gestationis pluribus SS. Martyribus adscriberetur, a vulgo facile id quoque tributum fuit S. Bononiæ, utpote Martyri; eoque facilius quo probabilius est, eam sepulturæ ergo translata fuisse in hunc locum, ubi nunc exurgit templum quod ei sacrum est, at-que hanc translationem multum fuisse fingendo mi-rabili S. Bononiæ itineri.

11 Non enim valet pro S. Bononia prior, quam deprompsi, ratio ex status aut imaginibus petita. De his sic scribit denuo laudandus R. D. Cham-pion: Generatim S. Bononiæ imagines referunt Virginem ramum manu, et coronam capite gestantem; habet semper juxta se dolium quod-dam. Est in Roocourt parva pictura, in qua S. Bononia exhibetur ut puella quam binæ mulieres, pastoritias vestes indutæ, edocent. In ipso vero vico Bononia habemus invenustam picturam, si-milem imaginibus, de quibus dixi. Juxta Virgi-nem insuper pictum consurgit templum Rocur-tense. Adjecta ad imam picturam disticha origi-nem ejus referunt. Sic ista sonant:

Dulce solum, quod Sancta vocas Bononia Martyr
Nomine, et effuso Virgo cruore rigas:
Hic tua membra jacent sicut mirabile semen,
Quod multis ægris vita salusque fuit.
Presbyter ægrotans Joinvillæ nomine Patot
Est sanus sola Virginis hujus ope.

12 In num. 2 hujus Commentarii et ad finem edendarum Lectionum mentio fit de elevatione SS. Reliquiarum, anno 1417 die xvii Julii a Cardi-nali de Barro facta, et de concessis quotannis hoc die indulgentiis. Licet hæc asserta repetita sint in Vita Gallica, nonnullam tamen quam solvere tenta-bimus patiuntur difficultatem. Etenim anno 1417 mense Novembri certissime Constantiensi concilio aderat Cardinalis de Barro, siquidem vi Idus No-vembris conclave est ingressus et iii Idus Romanum Pontificem elegit Othonem de Columna, deinceps Martinum v dictum. Vide Ciaconium cum notis

S. Bononiæ imagines de scribuntur.

A Ludovico de Barro anno 1417

(a) Part. II, p. 62. — (b) Act. SS. Belgii, tom. I, p. 141. — (c) T. I Oct., p. 46, num. 2. — (d) Tom. I, p. 389. — (e) p. 122.

A *Oldoini (a); Galliam purpuratam ad nomen Ludovicum Cardinalem de Barro; et Italiam sacram (b). Attamen id non obstare videtur quominus xvii Julii Ludovicus Cardinalis de Barro Lingonibus adfuerit. Saltem in sessione xxxv concilii Constantiensis quæ decima octava Junii celebrata est præsentibus ibidem reverendissimis in Christo Patribus et Dominis, Dominis Joanne Ostiensi, de Ursinis, Bononiensi, Venetiis, Senensi, Pisano, Veronensi, Cameracensi, Tricaricensi, Pacentinensi, Sancti Marci, de Chalanco, de Fuxo, non occurrit Catalaunensis episcopus, id est, Cardinalis de Barro. In sessione autem xxxvi, die xxvii Julii habita, pauciora recensentur nomina; itemque in sessione xxxvii, die xxvii Julii instituta. Quæ sequitur sessio celebrata fuit ix mensis Octobris; atque illi Ludovicus Cardinalis interesse poterat, etiamsi xvii Julii Lingonibus commoratus fuisset; et reapse inter præsentés Cardinales unus Hispanus assignatur; quæ fueritne Petrus Ferdinandi Frias, genere Hispanus, episcopus Cardinalis Sabinus, dictus de Hispania, an noster Cardinalis de Barro qui Hispanus quoque fuisse ab omnibus perhibetur, supervacaneum inquirere mihi est. Altera difficultas hæc est: anno 1417 Cardinalem de Barro Lingonensem sedem non occupasse. En brevibus ejus vitam, partim ex Italia Sacra Ughelli, partim ex Gallia Christiana desumptam. Ludovicus dux Barri, filius Roberti et Mariæ Joannis Regis Galliarum filii, anno 1394 Pictaviensem sedem, anno 1395 Lingonensem, anno 1412 Portuensem servata Lingonensi, anno 1413 relicta Lingonensi Catalaunensem, anno 1420 Viridunensem occupavit. Creaverat autem eum antipapa Benedictus XII Cardinalem diaconum titulo S. Agathæ; sed in concilio Pisano legitimus presbyter Cardinalis SS. duodecim Apostolorum a Joanne XXIII factus est. Ex quo apparet Ludovicum de Barro Lingonensi saltem non potitum fuisse cathedra, cum S. Bolonia de terra levata est. Verum cum Catalaunensis sedes, quam tum occupabat, non ita a Lingonibus distet, facile fieri potuit ut ipsi crediderit Carolus, id temporis Lingonensis Episcopus, munus levandi Reliquias; eoque facilius quo familiaris se invicem hi bini uterentur episcopi, siquidem suas inter se commutavissent sedes anno 1413 (c). Neque ingratum esse potuit oblatum hoc munus Ludovico, quoniam multus fuisse videtur in honestandis Sanctorum exuviis, ut liquet ex Gallia Christiana (d), ubi mentio fit honorum, quos contulit Sanctis Florinæ, Valeriæ, Lupertio. Atque ex his quidem vindicari epigraphen existimo, quam num. 2 hujus Commentarii protuli.*

B *Altera difficultas hæc est: anno 1417 Cardinalem de Barro Lingonensem sedem non occupasse. En brevibus ejus vitam, partim ex Italia Sacra Ughelli, partim ex Gallia Christiana desumptam. Ludovicus dux Barri, filius Roberti et Mariæ Joannis Regis Galliarum filii, anno 1394 Pictaviensem sedem, anno 1395 Lingonensem, anno 1412 Portuensem servata Lingonensi, anno 1413 relicta Lingonensi Catalaunensem, anno 1420 Viridunensem occupavit. Creaverat autem eum antipapa Benedictus XII Cardinalem diaconum titulo S. Agathæ; sed in concilio Pisano legitimus presbyter Cardinalis SS. duodecim Apostolorum a Joanne XXIII factus est. Ex quo apparet Ludovicum de Barro Lingonensi saltem non potitum fuisse cathedra, cum S. Bolonia de terra levata est. Verum cum Catalaunensis sedes, quam tum occupabat, non ita a Lingonibus distet, facile fieri potuit ut ipsi crediderit Carolus, id temporis Lingonensis Episcopus, munus levandi Reliquias; eoque facilius quo familiaris se invicem hi bini uterentur episcopi, siquidem suas inter se commutavissent sedes anno 1413 (c). Neque ingratum esse potuit oblatum hoc munus Ludovico, quoniam multus fuisse videtur in honestandis Sanctorum exuviis, ut liquet ex Gallia Christiana (d), ubi mentio fit honorum, quos contulit Sanctis Florinæ, Valeriæ, Lupertio. Atque ex his quidem vindicari epigraphen existimo, quam num. 2 hujus Commentarii protuli.*

C *In Vita Gallica latius descripta venit hæc solemnitas: sermo quippe in ea fit de informationibus et processibus Boloniæ factis; de præsentia vicinorum episcoporum, abbatum, secularium magistratum, et innumeræ populi multitudinis; de cæremoniis simili in adjuncto usitatis; et demum de S. Boloniæ ossibus quæ in tali statu atque in tali ordine reperta sunt, quali forent, si decem tantum annos terræ mandata fuissent. Qui vero præsens Reliquiarum status sit, id nos docent sæpius memoratæ litteræ R. D. Champion: Boloniæ habemus, scribit, capsam, cui inclusæ creduntur S. Boloniæ Reliquiæ; en quæ didici ex ore senum, qui in mea parœcia supersunt. Ante tumultus reipublicæ Gallicæ habebantur hæ Reliquiæ ut authenticæ, et ab omnibus colebantur. Cum autem violatum fuit templum, projecta sunt sacra hæc lipsana in plateam, pedibus calcanda; aliquot autem homines, quorum etiamnum noscuntur et in*

ore versantur nomina, ea collegere. Porro cum impietatis tempus effluxisset, ea recepit templum. Atque hæ sunt sacræ exuviæ. quas possidemus. Ill. Dominus Jacobus Mathieu archiepiscopus Vesuntinus, et ante episcopus Lingonensis eas vidit; quid vero de eis senserit me latet. Pyxis sigillo munita est; quocirca eam non aperui.

14 *Ad calcem Lectionum tum antiquiorum, tum magis recentium duplex oratio propria legitur; quam, quoniam ad cultum pertinet, hic loci adscribimus. ORATIO prior: Deus castitatis amator et innocentie reparator, præsta propitius, ut qui Beatæ Boloniæ Virginis et Martyris tuæ celebramus triumphum, ejus quoque in cœlo mereamur, te miserante, consortium. Per Dominum, etc. ORATIO altera: Omnipotens sempiternæ Deus, qui nos Beatæ Boloniæ Virginis et Martyris tuæ confessione inclucta circumdas et protegis, præsta nobis ejus imitatione proficere et oratione fulciri: ut ipsius semper adjuvemur meritis, cuius beatitudinis irradiamur exemplis. Per Dominum, etc. Sequuntur jam Lectiones Calvomontanæ de S. Bolonia, quas sæculo circiter xvii exeunte conscriptas videri, alibi diximus.*

D

Veteres de S. Bolonia orationes.

E

PASSIO S. BOLONIÆ

E recentioribus sacris Lectionibus Calvomontanis.

LECTIO PRIMA. Bolonia vicus est non ignobilis diocesis Lingonensis in decanatu Calvomontano a ad Matronam fluvium situs, ubi pons antiquissimus viam publicam et consularem jungit, quæ Neocastro huc usque deducata, indeque bifariam divisa, parte altera Treca Parisiosque, Aleciam altera, et Augustodunum petit. Hinc orta, hinc nominata b creditur B. Bolonia, parentibus nobilibus quidem sed paganis. Matre mortua, ad salutem ipsius nutrice Christianæ tradita est, a qua pro captu ætatis edocta, Deum unum colere, ejusque Filium Christum Salvatorem Nostrum venerari cepit. Quod pater non improbare ausus Christianissimo sub principe c, sufficere sibi existimavit, si interius odisset, ratus baptizatam contemptu potius, quam supplicis et gravioribus pœnis prosequendam, et nutrice pauperculæ dimittendam.

2 LECTIO SECUNDA. Nutricis oves cum pasceret, annos fere quindecim nata, contigit Ptolemeum d ducentum cum suis hac iter habere, Alecianos Æduosque versus; quem crediderim fuisse eo missum hybernorum causa a Juliano, haud multos ante dies proclamato Cæsare e, nempe anno Christi trecentesimo quinquagesimo sexto exeunte. Redux nimirum princeps Constantii Imperatoris consobrinus ab Almanica victoria f, in oppido Grandensi aliquantulum substitit haud multum hinc dissito, ubi et theatrum g construxit, quod etiamnum existit, et ludos militibus suis exhibuit, pecuniamque sparsit ad confirmandam sibi eorum benevolentiam. Cui dum Ptolemeus lascivus et profanus homo gratificari se posse putat, cuius mores et impietatem non solum noverat, verum etiam æmulabatur, experiri statuit in Bolonia, quod nefarius apostata in Libaria jam tentarat, quam ibi martyrem recentissime effecerat. Itaque evocatum ad se blanditiis primum et spe conjugii emollire, dein terrore et

S. Bolonia pie educatur, a

b

c

F

tantatur multitudine a Ptolemeo, d

e

f

g

metu

transferuntur Reliquiæ S. Boloniæ; earum præsens status.

13 *In Vita Gallica latius descripta venit hæc solemnitas: sermo quippe in ea fit de informationibus et processibus Boloniæ factis; de præsentia vicinorum episcoporum, abbatum, secularium magistratum, et innumeræ populi multitudinis; de cæremoniis simili in adjuncto usitatis; et demum de S. Boloniæ ossibus quæ in tali statu atque in tali ordine reperta sunt, quali forent, si decem tantum annos terræ mandata fuissent. Qui vero præsens Reliquiarum status sit, id nos docent sæpius memoratæ litteræ R. D. Champion: Boloniæ habemus, scribit, capsam, cui inclusæ creduntur S. Boloniæ Reliquiæ; en quæ didici ex ore senum, qui in mea parœcia supersunt. Ante tumultus reipublicæ Gallicæ habebantur hæ Reliquiæ ut authenticæ, et ab omnibus colebantur. Cum autem violatum fuit templum, projecta sunt sacra hæc lipsana in plateam, pedibus calcanda; aliquot autem homines, quorum etiamnum noscuntur et in*

(a) Tom. II, p. 811. — (b) Tom. I, col. 143. — (c) Gall. Christ. Tom. IV, col. 626 et seq. — (d) Ibid., et tom. IX, col. 891.

A metu verberum permovere aggreditur; at illa constans, et fidem pudoremque servare persuasa: Facilius, ait, mihi vitam vel acerbissimis cruciatibus eriperis.

a quo tandem occiditur.

3 LECTIO TERTIA. Responso provocatum se arbitratu dirus persecutor, virgas et secures ocios expediri jubet; nec prius tradendam tortori minatur quam polluerit, et concubinam pro uxore fecerit. At illa Christum advocans: Adesto, ait, o bone Jesu, sponsæ tuæ, nec sinas oviculam, tibi agno cœlesti dicatam, vel furori vel petulantia luponum istorum cedere. Tum ille: Licet me, ait, misereat formæ hujus et juventutis tuæ, quia tamen obstinato animo respuis quod ambire debueras, mox quid possim experieris. Ac primo colaphis et contusione dentium faciem ejus deturpat, ut quæ similitudine nominis et virginitatis consortio cum Apollonia conjuncta jam erat, paritate cruciatus consentiret. Nudatam inde ac distentam in equuleo verberibus affici jubet; vix respiranti latera comburi imperat, illud identidem ingerens: Mihi assentire et diis sacrificia.

h B At illa: Meipsam, inquit, immolo Deo viventi. Stupens tyrannus deponi de catasta h jubet semimortuam, et ligatis manibus ac pedibus, in dolium immergi plenum aqua, lapidibus ac ferramentis quo suffocaretur; nec vacavit ipsa suffocatio dolore.

Addit de summo monte Rocurtensi, cui parentis castellum erat superstructum, præclaro sane aspectu, præcipitatam, apparuisse, cum vas recluderetur, incolumem; ideoque mox ad ripam vicini amnis ubi postmodum crux lapidea posita est, capite truncatam; quod ipsa manibus ambabus colligens ultra fluvium transtulit i, in opido cognomine sepelienda. Quæ quia contingere decimo kalendas Novembris, quo die commemoratio fit diversis in locis Sancti Galli Confessoris, Sanctique Bercharii Martyris, hinc data est occasio male philosophantibus k existimandi Boloniam horum fuisse sororem, quæ eorum gloriæ consors fuerit, vel sæculis aliquot maturius beatitudine prærepta. Oppidum, quod multis retro sæculis titulo comitatus insignitum, patronam delegit, quam forte dominam olim habuerat; ejusque nomini parochialem ecclesiam dicari voluit, ubi reconditæ Reliquiæ diu coruscavere miraculis. Elevatæ postmodum ac translatae sunt ritu solemniori ab illustrissimo principe Ludovico Barro cardinali, eodemque Lingonensi episcopo l decimo septimo Julii 1417. Quare et in Lingonensi Breviario hujus Sanctæ Virginis memoria recolitur ad decimum sextum Octobris; et in sacrario monasterii Dervensis, atque in ecclesia S. Joannis Bapt. Calvomontana ossium ejus particula asservantur, et in hoc tractu terrarum uti Martyr invocatur.

i
* supple septimo

k

C
Reliquiæ ejus levantur.
l

ANNOTATA.

a Bolonia nunc succursalis est sub parochia Vi-

(a) Hist. des Emper. Constance, art. 38. — (b) Ibid. — (c) L'Espérance, Courrier de Nancy. 8 Juillet 1841. Dissert.

gnorice (Vignory, arrondissement de Chaumont, département de la Haute-Marne.)

b S. Bolonia nomen suum non accepit a vico Bolonia; sed vicus hic, qui olim dicebatur, ut descripsit ad nos R. D. Champion illius templi deservitor, Darthe vel Darthé, et caput erat comitatus Calvummontem complexi, nomen suum posuit, ut cujus patrocinio, ejusdem quoque nomine gauderet,

c Constantius, cui tamen hæc Christianissimi laus minus congruit. intelligendus est, si S. Martyr mortem oppetierit ultimis Juliani temporibus.

d In Commentario prævio num. 7 fassi jam sumus nusquam alibi hunc nobis apparuisse Ptolemæum.

e Julianus die vi Novembris anni 355 Mediolani creatus est cæsar ab imperatore Constantio, ut Tillemontius (a) ex Ammiano Marcellino aliisque certum facit. Julianus, die i Decembris Mediolano profectus, ultimis diebus anni 355 Viennam in Gallias devenit (b.)

f Almanica hæc Victoria Brocomagi (Brumat seu Brumt) in agro Argentinensi relata est; inde vero non petiit Julianus Grandim, sed Coloniam Agrippinam, quo secum ducit exercitum. Ceterum de his jam dictum fuit superius num. 6 Commentarii prævii.

g Fieri omnino posset ut id theatrum, cujus ruina, non secus ac multa aliorum monumentorum ruina, ibidem adhuc supersunt, ad antiquiora referri deberet tempora; nam, ut mittam nummos Neronis, Vespasiani, Commodi, Septimii Severi aliorumque ibidem repertos, inscriptio detecta illic est ad Antonini regnum pertinens (c); unde pronum conjicere est ante Juliani tempora Grandim, quæ nunc agri Tullensis viculus est, splendorem natam jam fuisse plurimum. Præterea anno 356 res valde parca erat Juliano, ita ut Ammianus Marcellinus (d) scribat: Inter tot... rerum probabilius cursus articulosque necessitatum ancipites, sudoribus gallicanis miles exhaustus, nec donativum meruit, nec stipendium, jam inde ut Julianus illo est missus: ea re, quod nec ipsi quod daret suppetere poterat usquam, nec Constantius erogari more solito permittebat. Unde neque constare possunt, quæ de sparsa in milites pecunia hic allegantur.

h Catasta sæpe confunditur, ut hic fit, cum equuleo. Distinguenda tamen ea esse, probare conatur Gaspar Sagittarius (e), statuitque catastam apud ethnicos scriptores pegma esse ligneum, in quo servi venales proponebantur, apud scriptores vero ecclesiasticos suggestum ligneum, in quo tormentis afficiebantur Martyres.

i De eo prodigiorum genere late diximus num. 9 et sequentibus Commentarii prævii.

k Male philosophantes, qui hic loci perstringuntur, auctores sunt antiquiorum Lectionum Calvomontanarum, de quibus num. 2 Commentarii prævii est dictum. Hæc commentitia fraternitas specimen esto auctoritatis earundem Lectionum.

l Manifestum fecimus num. 12 Commentarii prævii Cardinalem de Barro id temporis in Lingonensi cathedra non sedisse.

Cl. V. Digot. — (d) Lib. xvii, cap. ix. — (e) De Martyrum Cruciatibus, pag. 193.

D

E

F

DE